

هدف کلی: شناخت بعد غیر مادی وجود انسان به عنوان خود حقیقی

اهداف آموزشی

آشنایی با دو بعدی بودن انسان

درک این حقیقت که بعد غیر مادی وجود انسان اصالت دارد و از بعد مادی برتر است

طراح: مجتبی محمودی

دبیر دین و زندگی شهرستان ایذه

سال تحصیلی: 1400 - 1399

خود حقیقی

درس سوم

جان بندی داشت، تن پستی خاک
مجمع شد خاک پست و جان پاک
چون بلند و پست با هم یار شد
آدمی اعجوبه اسرار شد

در درس قبل دانستیم که انسان سرمایه‌هایی دارد که او را از سایر موجودات جدا می‌کند و حرکت او به سوی کمال را متمایز می‌سازد. در این درس می‌خواهیم بدانیم که:
آیا این سرمایه‌ها مربوط به همین بُعد مادی و جسمانی اوست یا حقیقتی برتر و فراتر از این جسم نیز دارد؟

1- ویژگی های بعد جسمانی و مادی انسان را بنویسید؟

2- ویژگی های بعد روحانی و غیرجسمانی انسان را بنویسید؟

3- دانشمندان چه نشانه ها و دلایلی بر وجود بعد روحانی انسان ذکر کرده اند؟ الف: ثابت بودن خود

ب: خواب و رؤیا

جسم و روح

نکته مهم

از تدبیر در آیات قرآن کریم به دست می آید که وجود انسان از دو بُعد جسمانی و روحانی تشکیل شده است: ¹بُعد جسمانی و مادی انسان، مانند سایر اجسام و مواد، تجزیه و تحلیل می پذیرد و سرانجام فرسوده و متلاشی می گردد و به مکان و زمان نیازمند و محدود است ¹ در مقابل، ²بُعد روحانی و غیرجسمانی انسان تجزیه و تحلیل نمی پذیرد، متلاشی نمی شود و بعد از مرگ بدن، باقی می ماند و آگاهی و حیات خود را از دست نمی دهد. ²

دانشمندان نشانه ها و دلایلی بر وجود این بُعد ذکر کرده اند که به دو مورد آن در اینجا بسنده می کنیم. الف) ثابت بودن «خود»: هرکس درک روشنی از «خود» دارد و در اثبات وجود چیزی که از آن تعبیر به «من» می کند به هیچ گونه استدلالی احتیاج ندارد. با آنکه در طول زندگی، شکل و قیافه و اعضا و اندام های بدن در حال تغییر است و جسم امروز من با جسم زمان نوزادی بسیار متفاوت است، اما همان کسی هستم که سال ها پیش در فلان روز متولد شدم. وقتی به یاد می آورم که در فلان سال به بنده ای از بندگان خدا خدمتی کرده ام، احساس خوشحالی می کنم و وقتی به خاطر می آورم که در فلان زمان مرتکب خطایی شده ام، خود را ملامت می کنم و از خدا می خواهم به من کمک نماید تا گذشته ام را جبران کنم. اینها می رساند که رفتار گذشته ام را از خود می دانم و از هم اکنون برای آینده ام نقشه دارم و برنامه ریزی می کنم.

بنابراین، هرکس این را در درون خود می یابد که گرچه در طول زندگی حالات گوناگون پیدا می کند اما یک محور ثابت دارد که به پشتوانه آن می گوید: گذشته آن گونه بودم و اکنون این گونه هستم. ⁴

حال باید دید که این حقیقت ثابت، وابسته به جسم و کالبد مادی ما است؟ ⁵ می دانیم که بدن انسان مدام در حال تجزیه و تحلیل و بازسازی است. سلول های کهنه می میرند و سلول های جدید جای آنها را می گیرند. به گونه ای که گفته اند با گذشت حدود هفت سال، تمام عناصر بدن، عوض می شود.

اگر شخصیت یا «من» انسان وابسته به جسم او باشد، باید در دوران عمر بارها عوض شده و به شخص دیگری تبدیل شده باشد. در صورتی که چنین نیست. هرکس این را در خود می یابد که کس دیگری جایگزین او نشده و او همواره خودش بوده است؛ و اگر کارهایی، خوب یا بد، در طول سالیان گذشته انجام داده، همه این کارها را به همین «خود» نسبت می دهد و «خود» را عامل آن کارها می داند. ⁵

4- منظور از ثابت بودن خود چیست، توضیح دهید؟

5- با ذکر مثال توضیح دهید که آیا «خود» انسان وابسته به جسم و کالبد مادی است؟

دانش آموزان عزیز به سوال های 5 و 4 به صورت خلاصه پاسخ دهید

قوانین و مقررات جامعه و روابط بین افراد نیز بر پایه پذیرش همین «من» ثابت، بنا شده اند؛ (اگر از شخصی که بیست سال قبل کتابی نوشته یا یک قانون علمی را کشف کرده یا خدماتی به جامعه عرضه نموده است، اکنون تجلیل می کنیم و یا اگر کسی را که بیست سال قبل، به جنایتی دست زده و اکنون دستگیر شده است، محاکمه و مجازات می کنیم، بدان جهت است که آنان را همان انسان بیست سال قبل می دانیم، گرچه سنی از آنان گذشته و ظاهرشان تغییر کرده است.) علاوه بر این، (دیدیم که برخی انسان ها قسمت هایی از بدن خود را در حادثه ای از دست می دهند، اما نه خودشان و نه دیگران، هیچ گاه احساس نمی کنند که قدری از هویت و «من» او کم شده باشد و این نشان می دهد که ثبات هویت و «خود» ما ناشی از ثبات اندام های ما نیست.)¹

1- آیا ثبات هویت و «خود» ما ناشی از ثبات اندام های ما است؟

چرا نمی توان این خود ثابت را از ویژگی های بُعد جسمانی دانست؟

چون حقیقت وجود مایعنی خود حقیقی ما هیچ گاه به چیز دیگری تبدیل نمی شود و ما از ابتدای زندگی تا مرگ همان خودمان هستیم. این عدم تغییر و ثبات نشان دهنده آن است که این خود حقیقی از جنس ماده نیست

2- یکی از نشانه های وجود بعد روحانی در انسان خواب و رویا (رویای صادق) می باشد، آن را توضیح دهید؟ به صورت خلاصه

ب) خواب و رویا هر کدام از ما هنگام خواب، رویاهایی را مشاهده می کنیم. این رویاها انواع مختلفی دارند؛ برخی، از حوادث و اتفاقات روزانه ما سرچشمه می گیرند. برخی کابوسند و صحنه هایی آشفته و بی اساس دارند، و... اما برخی از خوابها، خبر از حوادث گذشته یا رویدادهای آینده می دهند، یا نشان دهنده مکانی هستند که هرگز در بیداری آنجا را ندیده ایم و بعدها که به آنجا می رویم، آنچه را در خواب دیده بودیم، در خارج مشاهده می کنیم.

گاه این رؤیایا به گونه ای است که شخص کوچک ترین سابقه ذهنی درباره آنها ندارد، به طوری که بعد از بیدار شدن آن را باور نکرده و به خواب خود اعتنا نمی کند، اما بعد از گذشت مدت زمانی، همان رؤیا با تمام جزئیات به وقوع می پیوندد و شخص را به شگفتی وا می دارد.

انسان در این قبیل خوابها که به آن «رؤیای صادقه» می گویند، از ظرف زمان و مکان خود خارج می شود و به زمانی در گذشته یا در آینده می رود، درحالی که جسم او در رختخواب است و چشم و گوش او چیزی نمی بیند و نمی شنود. ²

نمونه هایی از رؤیاهای صادقه را قرآن کریم در ماجرای حضرت یوسف علیه السلام ذکر نموده است¹ که خود دلیلی است بر اصالت رؤیاهای راستین از دیدگاه قرآن.

بررسی

چرا نمی توانیم رؤیاهای صادقه را به بُعد مادی و جسمانی خود نسبت دهیم؟ مگر بُعد جسمانی ما چه ویژگی هایی دارد که نمی تواند منشأ این قبیل خوابها باشد؟ هر موجود جسمانی در زمان و مکان خاصی قرار دارد و نمی تواند هم زمان در دو مکان یا در دو زمان مختلف حاضر باشد، اما در روای صادقه می بینیم که یک شخص در رختخوابش خوابیده است و در خواب به زمان و مکان دیگری رفته است، این عمل از عهده بعد جسمانی ساخته نیست، پس مربوط به بعد روحانی است

1- کدام یک از ابعاد وجود انسان به دنبال کمالات نامحدود است و فضیلت ها و ردیلت ها را کسب می کند؟

نتیجه آن که (ماغیر از بُعد جسمانی، بُعد دیگری داریم که در فرهنگ دینی، از آن به «روح» تعبیر شده است. همین بُعد است که به ما توانایی «انتخاب» و «تصمیم گیری» می دهد، به دنبال کمالات نامحدود است و توانایی درک واقعیات و تفکر و اندیشه به ما می بخشد. همین بُعد است که فضیلت ها و ردیلت های اخلاقی را کسب می کند و اگر به فضیلت ها آراسته شد، مقرب درگاه خدا و مسجود فرشتگان می شود و اگر به ردیلت ها تن داد، تا اعماق جهنم سقوط می کند.)¹

۱- سورة یوسف، آیات ۴ و ۵ و آیه ۲۶

1- منظور از خود حقیقی، همان «من ثابت» یا بعد روحانی انسان است که تجزیه و تحلیل نمی پذیرد، متلاشی نمی شود و بعد از مرگ بدن باقی می ماند و آگاهی و حیات خود را از دست نمی دهد

اندیشه و تحقیق

- 1- منظور از خود حقیقی چیست؟ این خود چه ویژگی هایی دارد؟
- 2- خود حقیقی چگونه با موضوع قضاوت قاضی در دادگاه ارتباط پیدا می کند؟
- 3- به نظر شما افزایش بی رویه تعداد باشگاه های زیبایی اندام و یا آرایشگاه ها و سالن های زیبایی در جامعه امروز، نشان از فراموشی چه حقیقتی دارد؟ پاسخ به این فعالیت بر عهده دانش آموز عزیز است

اگر کسی را که بیست سال قبل، به جنایتی دست زده و اکنون دستگیر شده است، محاکمه و مجازات می کنیم، بدان جهت است که آن را همان انسان بیست سال قبل می دانیم، گر چه سنی از آن گذشته و ظاهرش تغییر کرده است

پیشنهاد

بررسی کنید که چرا انسان با اینکه می داند روح منشأ کسب فضایل و خوبی هاست اما بیشتر به جسم خود توجه می کند؟

معرفی کتاب

نام کتاب	نویسنده	انتشارات	مخاطب
1- بازگشت به هستی	محمد شجاعی	کانون اندیشه جوان	دانش آموز / معلم
2- آفتاب اندیشه (ج ۲ و ۳)	حسین سوزنجی	مدرسه	معلم
3- خواب و نشان های آن	محمد شجاعی	کانون اندیشه جوان	دانش آموز / معلم